

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра ботаніки, дендрології та лісової селекції

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор ННІ лісового і
садово-паркового господарства
доктор с.-г. наук, проф.
Р. Д. Василюшин
2024 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри ботаніки,
дендрології та лісової селекції
Протокол № 14 від 14 травня 2024 р.

Завідувач кафедри
кандидат с.-г. наук, доцент
Ю. М. Марчук

“РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОП «205 Лісове господарство»
кандидат с.-г. наук, доцент
Н.В. Пузріна

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ
З ДЕНДРОЛОГІЇ З ОСНОВАМИ ЛІСОВОЇ СЕЛЕКЦІЇ**

Спеціальність 205 Лісове господарство

Освітня програма Лісове господарство

ННІ Лісового і садово-паркового господарства

Розробники: доцент кафедри, к.с.-г.н., доцент Марчук О.О.

доцент кафедри, к.с.-г.н., Середюк О.О.

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2024 р.

Вступ

Мета практики: закріпити ті знання, які одержали студенти під час практичних занять і теоретичного курсу, ознайомити студентів з багатством дендрофлори України, з різними лісовими формаціями, їх видовим складом і особливостями. Ознайомитись на практиці із селекційними категоріями дерев та методами добору плюсових дерев.

Завдання практики:

- навчитися збирати та оформлювати колекції - систематичний гербарій рослин-індикаторів різних лісорослинних умов;
- вивчити дендрофлору світу;
- вивчити видове різноманіття покритонасінних та голонасінних деревних видів;
- провести інвентаризацію насаджень та оцінка їх стану;
- провести опис культиварів та природних форм деревних рослин на території НУБіП України;
- ознайомитись з карликовими та сильнорослими підщепами та прищепами.
- розглянути явище гетерозису у гібридів I і II покоління;
- ознайомитись з селекцією аборигенних та інтродукованих деревних видів для потреб лісового господарства в Україні.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі лісового і мисливського господарства або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів лісівничої науки і характеризується комплексністю та відповідністю природних зональних умов.

загальні компетентності (ЗК):

8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

спеціальні компетентності (СК):

СК 3. Здатність використовувати знання й практичні навички для аналізу біологічних явищ і процесів, біометричної обробки дослідних даних та їх математичного моделювання.

СК 4. Здатність аналізувати стан дерев, лісостанів, особливості їх росту і розвитку на основі вивчення дослідних даних, літературних джерел та нормативно-довідкових матеріалів.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 4. Володіти базовими гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення лісового господарства.

ПРН 5. Розуміти і застосовувати особливості процесів росту і розвитку лісових насаджень, теорії та принципи ведення лісового і мисливського господарства для вирішення завдань професійної діяльності.

ПРН 10. Аналізувати результати досліджень лісівничо-таксаційних показників дерев, деревостанів, їх продуктивності, стану насаджень та довкілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази.

Бази практики: територія університетського кампусу і насадження у межах Ботанічного саду Національного університету біоресурсів і природокористування України, територія Національного природного парку «Голосіївський» у межах урочища «Голосіївський ліс», лісові масиви ВП НУБіП України «Боярська лісова дослідна станція».

Організація проведення практики

Навчальна практика на кафедрі починається з проведення інструктажу з техніки безпеки з відповідним записом у журналі з техніки безпеки. Щодня студенти під час дендрологічних екскурсій в природні умови, вивчають: різні типи місць зростання, найголовніші індикатори цих типів та їх пристосованість до умов середовища й індикаційне та народногосподарське значення; рідкісні та зникаючі види місцевої флори і заходи щодо їхньої охорони.

Роботи, які виконуються студентами в процесі літньої навчальної практики, діляться на польові та камеральні. До польових робіт відносяться: збір гербарію, інвентаризація окремих ділянок насаджень на території НУБіП України, вивчення селекційних категорій дерев, методів добору плюсових дерев на прикладі прилеглих територій НПП «Голосіївський». До камеральних робіт відносяться: визначення та оформлення гербарію, складання списку деревних та кущових рослин, захист та здача гербарію, написання та захист звіту.

Зміст практики

Навчальна практика з курсу «Дендрологія» є заключним етапом у вивченні теоретичного курсу, має на меті закріплення знань, отриманих під час лабораторно-практичних занять та лекцій. Вона проводиться у літній період лабораторно-екскурсійним методом.

Тривалість навчальної практики 8 днів (45 годин). Навчальною практикою передбачено: польові роботи (оглядові екскурсії до лісових масивів в околицях м. Київ, збір рослин до гербарію, закладання рослин на сушіння, інвентаризація насаджень), камеральні: (визначення рослин, оформлення гербарію, оформлення матеріалів інвентаризації).

Таблиця 1

Орієнтовний тематичний план

Назва теми	Кількість годин		
	Всього	із них	
		аудиторні	самостійна робота
Тема 1. Вивчення дендрофлори України та дендрофлори лісових округів Євразії	1	1	-

Тема 2. Оформлення гербаріїв (фотогербаріїв). Підготовка презентацій.	1	-	1
Тема 3. Селекція аборигенних та інтродукованих деревних видів в Україні	1	1	-
Тема 4. Явище гетерозису у гібридів I і II покоління. Карликові та сильнорослі підщепи та прищепи	1	1	-
Тема 5. Оформлення звітів.	1	-	1
Всього	5	3	2

Індивідуальні завдання

Проведення камеральних робіт. До камеральних робіт відносяться: визначення та оформлення гербарію, опис основних понять в селекції деревних видів, аналіз карликових та сильнорослих підщеп та прищеп для селекції рослин, захист та здача гербарію.

Методичні рекомендації

Ковалевський С.Б., Марчук Ю.М., Шевчук М.О., Маєвський К.В., Дубчак М.Ю., Марчук О.О., Курдюк О.М., Демченко О.О., Середюк О.О. Дендрологія. Методичні вказівки до вивчення дисципліни та виконання лабораторних завдань студентами денної форми навчання ОС «Бакалавр» ОП «Лісове господарство» спеціальності 205 «Лісове господарство». – К.: ТОВ «ЦП КОМПРИНТ», 2024. – 54 с.

Орієнтовний тематичний план екскурсій (виїзних занять)

Назва теми	База проведення занять	Кількість годин
Тема 1. Вивчення дендрофлори України	Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України	4
Тема 2. Вивчення дендрофлори лісових округів Євразії	Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України	4
Тема 3. Дендрологічна інвентаризація насаджень	Ботанічний сад НУБіП України	4
Тема 4. Селекція аборигенних та інтродукованих деревних видів в Україні	Ботанічний сад НУБіП України	4
Тема 5. Явище гетерозису у гібридів I і II покоління. Карликові та сильнорослі підщепи та прищепи	Ботанічний сад НУБіП України	4

Матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення практики студентів

Секатори, мірні вилки, гербарні папки, гербарні преси, далекомір, фотоапарати.

Вимоги до написання звіту

Звітними матеріалами до заліку з навчальної практики слугують:

1. Щоденник практики.
2. Бланки інвентаризаційних описів.
3. Список рослин зібраного систематичного гербарію деревних рослин.
4. Зібраний і відповідно оформлений на папері формату А4 з відповідними етикетками для кожного зразка гербарій рослин.
5. Знання українських і латинських назв видів рослин і родин, до яких вони належать, а також їхнє господарське та індикаційне значення.

Форми та методи контролю

Залік.

Рекомендовані джерела інформації

1. Бондаренко В. Д., Гузь М. М. Лісова дендрологія : навчальний посібник. Харків: ХНАУ, 2016. 268 с.
2. Генік Я. В., Дида А. П., Марутяк С. Б. Деревні рослини та їх використання в озелененні. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2017. 304 с.
3. Коваль І. М., Шевчук В. В. Інтродукція деревних рослин у лісовому господарстві України : навчальний посібник. Львів: Новий Світ–2000, 2021. 240с.
4. Ковалевський С.Б., Марчук Ю.М., Шевчук М.О., Маєвський К.В., Дубчак М.Ю., Марчук О.О., Курдюк О.М., Демченко О.О., Середюк О.О. Дендрологія. Методичні вказівки до вивчення дисципліни та виконання лабораторних завдань студентами денної форми навчання ОС «Бакалавр» ОП «Лісове господарство» спеціальності 205 «Лісове господарство». К.: ТОВ «ЦП КОМПРИНТ», 2024. 54 с.
5. Крамарець В. О., Генік Я. В. Стійкість деревних рослин у лісових та урбанізованих екосистемах. Львів: Растр-7, 2023. 260 с.
6. Кузнецов С. І., Левон Ф. М., Пушкар В. В., Суханова О. А. Деревні рослини України: біологія, екологія, використання. Київ Компрінт, 2019. 412с.
7. Кузнецов С. І., Левон Ф. М., Пушкар В. В., Кузнецова М. С. Асортимент дерев, кущів та ліан для ландшафтного будівництва України. Київ: КОМПРИНТ, 2020. 321 с.
8. Кучерявий В. П., Кучерявий О. В. Урбоекологія зелених насаджень. Львів: Світ, 2019. 400 с.
9. Лісова енциклопедія України / за ред. Я. Д. Фучила. Київ: Академперіодика, 2020. 620 с.
10. Мороз К. В., Шлапак В. П. Основи дендрології та дендрофлористики України. Умань: Видавець «Сочінський», 2021. 318 с.

11. Фучило Я. Д., Сбитна М. В., Лось С. А. Дендрофлора України та перспективи її використання у лісовому господарстві. Монографія. Київ: Компринт, 2020. 288 с.

12. Шлапак В. П., Мороз К. В., Мельник О. М. Дендрологія: навчальний посібник для студентів лісогосподарських спеціальностей. Умань: Видавець «Сочінський», 2018. 356 с.

13. Шлапак В. П., Мороз К. В., Поліщук І. К. Дендрофлора України сучасний стан та використання. Умань: Видавець «Сочінський», 2023. 340 с.